

De kroniekschrijver heeft, als altijd, goed gezien. De Leeuwarder Synode is tot een vergadering van betekenis geworden, en al is in vele van haar belangrijke beslissingen nog slechts gezwaaid, dit zaaisel bergt in zich de belofte van een goeden oogst, die onder de gunste des Heeren tot rijken zegen voor onze Kerken wezen kan. Spreek ik niet te stout?

Ik geloof het niet, want als ik de genomen besluiten nog eens met aandacht naga, en vooral denk aan de wijze, waarop de Synode tot haar decisies kwam, versterkt zich in mij de overtuiging, die tijdens de zittingen bij meerderen post vatte, dat hier arbeid voor de toekomst en werk van blijvende, rijke waarde verricht is.

Wat de wijze van beslissing hiernee heeft te maken? Wel, er zijn naar alle waarschijnlijkheid in ons kerkelijk leven weinige Synodes aan te wijzen, waarop zulke belangrijke zaken ter tafel kwamen, en ... zulk een hartelijke eenstemmigheid heerschte. Van gedeeldheid was niets te merken. Over de voorstellen betreffende den uitbouw der confessie en de herziening der Liturgie is niet eens hoofdelijk gestemd. Van de onverkwikkelijke ruzie tusschen de eerste twee letters van het Alphabet geen spoor. Geen tegenstelling tusschen conservatief of vooruitstrevend, en al waren de meeningen over de bekende N.C.S.V.-clausule niet eenstemmig, behalve deze schermutseling is er in de hoofdpunten geen strijd gevoerd en geen nederlaag geleden.

Wat hieruit te concluderen valt? Niet dat alle acht-en-veertig Synodale leden, mitsgaders hun twaalf hooggeleerde praediviseurs, in één hoek, en wel, zooals hier en daar gemompeld wordt, in den meer conservatieven hoek zaten, want daartegen getuigen de op voortgaande reformatie doellende decisies, doch dat allen, ouderen en jongeren, ouderlingen en domine's, professoren en gewone leken, oud-Kampenaren en V.U.-discipelen, er diep van door-drongen waren, dat onze Kerken vooruit moesten, en ... onze Kerken zeive vooruit willen.

Laat ik slechts op iets wijzen. Op de Synode van Den Haag kon een voorstel, dat nog wel mede ondertekend was door veteranen als Dr A. Kuypers en Prof. Lindeboom, en op vermeerdering van het kerkelijk aandrang, geen meerderheid vinden, en nu besluit de Synode, zes jaren later, zonder hoofdelijke stemming en met algemeen goedvinden, deputaten te henoemen, die overwegen zullen, of aan den psalm-bundel meerdere berijmde of onberijmde gedeelten der Heilige Schrift toe te voegen zijn. Zoo gaan we vooruit. Zeker, nog niet zoo snel als sommigen willen, en in kalmer tempo dan mééne gezangen-bijhabber begeert, maar er is toch actie, en belangrijke actie te bespeuren, die liefde tot deugdelijke reformatie verradt.

De kwestie-Netelenbos wierp sombere schaduwen op ons pad. Gaarne hadden wij gewild, dat deze broeder voor onze Kerken behouden was gebleven, maar ... het was niet mogelijk hem te handhaven. Met name week zijn Schriftbespreking zoóver van onze Belijdenis en ook van Gods Woord zelf af, dat de rapporterende commissie eenparig met het voorstel kwam om de afzetting te approberen.

En ... niemand verklaarde zich tegen. Zelfs niet in een stemming, die gehouden werd onder den indruk van Netelenbos' laatste, en wat vorm en toon betreft, onberispelijk woord. Ook al was het pijnlijk, dit te moeten doen. Al sneed het door de ziel. Het kon niet anders, evenmin als den Zeeuwschen Kerken de ietwat bittere pil kon gespaard blijven, dat haar eerste schondingsbesluit radicaal vernietigd werd.

Over dit alles later meer. Ik bepaal me thans tot algemeene beschouwingen, die niet volledig zouden zijn, wanneer ik zweeg over de uitmuntende leiding van den praeses Dr. v. d. Munnik. Aan zijn vaste hand en toenemende gestrengheid, die, gelijk Dr. De Moor terecht opmerkte, ons tot heil was, is het mede te danken, dat in drie weken tijds act belangrijke agendum kon afgewerkt worden, en vooral op den droeven-Netelenbosdag was zijn praesidium bewonderenswaardig. Ernstig, tactvol, waardig, en zijn leiding en woord legde beslag op de geheele vergadering.

Ik dacht toen aan de Dordtsche Synode. Aan Bogerman, die zich even vergat. Hier in Leeuwarden geen „exile“, wat ook niet op z'n plaats zou geweest zijn, maar een warm, broederlijk woord, dat uit ons aller hart was gegrepen, en de harmonie tusschen belijndheid en hartelijkheid kostelijk bewaarde.

Wat zijn we rijk aan professoren! Een eerbiedwaardige rij van niet minder dan twaalf hooggeleerden had zich bereid verklaard de Synode van praesidies te dienen, en we hebben ze allen in ons midden gehad. De grijze veteran Lindeboom miste nooit. Wie ook schitterde door afwezigheid, hij was present. En met jeugdige vuur voerde hij het pleit voor de invoering van gezangen, en toornde in heilige verontwaardiging tegen alle verflauwing der grenzen. Prof. Geesink deed ons slechts enkele dagen van zijn vriendelijk bijzijn genieten. Hij was toegevoegd aan de Commissie voor de Zendingzaken, maar ik vermoed dat prof. Honig verreweg de meeste praedivisies gegeven heeft.

De tweede week onthraak er een. Prof. Bavinck was niet teruggekeerd. Reeds de eerste week merkten wij in onze Commissievergadering, dat onze hooggeachtte oud-leermeester vermoed was, hoewel hij met groote interesse alle besprekingen volgde. Maar ... 's Zondags daarop greep ernstige krankte hem aan. Zelfs is voor dit kostbaar leven gevreesd. Doch de Heere wilde hem nog sparen, al moesten wij op de Synode zonder hem onzen arbeid voortzetten. Voorwaar 'n donkere schaduw! Om meer dan een reden. God beware dezen „grooten in Israël“. Wij hebben hem nog zoo nodig. Gelukkig vonden we prof. Kuypers bereid in onze Commissie zijn plaats in te nemen, en deze, die reeds belangrijke referaten voor de Synode geleverd had, heeft

ons in den moeilijken arbeid niet geringe diensten bewezen.

En niet alleen hij. Met allen mochten wij hartelijk samenwerken, en op deze Synode kwam het weer, zooals prof. Van Gelderen terecht uitsprak, duidelijk uit, dat Kerk en Theologie elkander niet kunnen missen, maar met elkaar in 't nauwste verband staan.

Nog 'n enkel woord over de niet-hooggeleerde adviseurs. Aan de tafel, die voor hen gereserveerd was, bleef geen stoel ledig, want er waren er zeven voor de Zending, waaronder vier missionnaire Dienaren des Woords en een missionnaire arts; twee voor art. 13, dat eens door Dr. Hoekstra van Arnhem met den naam „Bethesda“ gedoopt is; een voor de militaire zaken en een voor de geestelijke belangen der gereformeerden in de Rijn-provincie, welke laatste in zijn kwaliteit als generaal-deputaat voor 't laatst z'n functie verrichtte.

Slechts drie buitenlandsche afgevaardigden waren aanwezig. Een uit Schotland, een uit Z.-Afrika en een uit Oost-Friesland, Dr. Beets, dien we als afgevaardigde van de Amerikaansche Kerken verwacht hadden, bleef afwezig, en de drie eersten verdwenen successievelijk, na eerst gegroet te hebben en begroet te zijn.

Bij dezen „algemeenen rondblik“ wil ik het nu laten. Op de belangrijke beslissingen hoop ik een volgende maal nader in te gaan, al zal ook die „Synodeschouw“ een „vogelvlucht“beschouwing blijven.

K. D.

— Het Getuigenis.

Zondag j.l. zal wel van de meeste kansen het Getuigenis, dat de Synode deed uitgaan, zijn voorgelezen.

Het is een stuk van bijzondere kwaliteiten. Voorzichtig gesteld, verviel het toch niet in het narzende, het beschroomde, maar sprak met hamerende beslistheid.

Harde ernst gaat hier gepaard aan biddende teederheid.

In dit opzicht kan men het gerust een model heeten. Dan — om voor te lezen viel het niet mee. Niet alleen zijn vele zinnen wat overladen, maar het geheel was te lang. Het vorderde bij gematigden leestant twintig minuten. Op den duur begon het het gehoor merkbaar te vermoeien. Zoo ging veel van den indruk te loor.

Ook werkte niet mee, dat in dit stuk de kerkeraiden en niet de gemeenten werden toegesproken. Hier kan opzet achter schillen om kerkrechtelijk in het goede spoor te blijven. Toch wil het ons voorkomen, dat er wel een vorm te vinden was, waarbij de zelfstandigheid der plaatselijke kerken in het minst niet in het gedrang kwam en toch rechtsreeks het woord tot de gemeente werd gericht. Wil men de aandacht spannen, dan mag het tua res agitur, het raakt uw belang, niet worden vergeten.

Is voor het overige dit Getuigenis uitmuntend in zijn soort, wel mag gevraagd of de soort sterke aanbeveling verdient.

De kwestie, dat onze vadersen zoo iets niet hebben gekend en dat hiernee betrekkelijk een nieuwigheid wordt ingevoerd, kan ter zijde gelaten.

Nieuwe toestanden dwingen vaak nieuwe wegen in te slaan.

Maar zou men werkelijk meenen, dat men met zulk een Getuigenis veel bereikt?

De opwekking, welke ervan uitgaat, is slechts ten deele noodig. Immers, men kan zich moeilijk een prediking voorstellen, waarin niet reeds herhaaldelijk tegen de hier genoemde dwalingen en zonden is gewaarschuwd.

Maar vooral kan als bezwaar worden ingebracht, dat zulk een Getuigenis uiteraard een vluchtig karakter draagt. Het wordt voorgelezen, in de kerkelijke bladen afgedrukt, in het archief opgeborgen en na enkele jaren geheel in vergetelheid te zijn geraakt.

Het ware o.i. gewenscht geweest, indien de Synode maar een meer blijvende vorm had gezocht, waarin in 't kort de voornaamste dwalingen werden genoemd en ook wederlegd.

Hoe dankbaar wij voor dit Getuigenis zijn, bevredigd zijn we niet.

HEPP.

— Predikantenvergadering.

De belangstelling in onze Predikantenvergaderingen neemt al meer en meer toe.

Wie de opkomst van nu vergelijkt met die van tien jaar terug, zal verblijdende vooruitgang constateeren. Temeer verheugt dit, waar deze vergaderingen zich uitsluitend op geestelijk terrein bewegen en een materiele kwestie als traktementsverbetering van het agendum worden.

Het bestuur der Vereeniging beijvert zich loffelijk om steeds het meest actueele aan de orde te stellen.

En daarom is voorzeker niet voor het minst het groeiend interesse te danken.

Toch rijst de vraag: werkt het den laatsten tijd niet wat al te sterk in praktische richting?

Slaat het niet den weg van het practicisme in?

Dit jaar waren de Zending, de Kerk en de Sociale Kwestie en het kerkelijk gescheiden leven der Gereformeerden de drie gerechten, die in vier referaten werden opgedischt.

Op zichzelf uitgelezen onderwerpen.

Aan elk ervan werd klaarblijkelijk ernstige studie besteed.

Maar wij misten noode een studie-onderwerp in den meer eigenlijken zin.

Gaarne zouden wij zien, dat elk jaar minstens één onderwerp, afwisselend van exegetisch, dogmatisch en kerkhistorisch karakter, streng wetenschappelijk be-werkt, op het agendum werd gebracht.

Ook een referaat over een filosofische en psycho-logische kwestie zou allerminst misplaatst zijn.

Het meerendeel onzer predikanten wordt zoo in beslag genomen door de praktijk, dat er voor wetenschappelijke studie slechts karige tijd overblijft.

Hierin kan de Predikanten-vergadering hun welkome hulp verleenen.

Inzonderheid, zoo bedoelde referaten oriëntering beoogen.

HEPP.

— De opleiding en de sociale kwestie.

Terecht werd opgemerkt, dat er bij de opleiding onzer predikanten rekening mee gehouden moest worden, dat zij straks eenmaal midden in de sociale problemen staan.

Ieder predikant, die geroepen werd op dit gebied eenige leiding te geven, heeft dit manco zijner opleiding gevoeld en het heeft hem inspanning gekost dit aan te vullen.

Het is noodzakelijk, dat hierin ten spoedigste verbetering worde gebracht.

Natuurlijk ligt het niet op den weg der theologie hierin voorziening te treffen.

Hetzij curatoren, hetzij de studenten in de theologie moeten hier het initiatief nemen en een der bekwaamste juristen uitnoodigen speciale colleges hierover te geven. Wordt hiernee niet gedraaid.

HEPP.

UIT HET POLITIEKE EN SOCIALE LEVEN.

Het zal niemand bevreemden, dat in dit blad ook een rubriek gewijd wordt aan de bespreking der staatkundige en maatschappelijke vraagstukken en bewegingen van onzen tijd. Niet alleen is het groote gewicht van deze problemen en woelingen onze belangstelling ten volle waard, maar ook het karakter en doel van dit orgaan eischt, dat wij niet het minst het politieke en sociale terrein binnen onzen gezichtskring trekken.

Wij bedoelen immers reformatie.

Wij zoeken het leven van dezen tijd te bezien in het licht van en, te leiden naar de beginselen van het Woord Gods. Wij trachten met ons belijden in te werken in heel de woelige actie dezer dagen, en hervorming aan te brengen, waar deformatie heerscht, en ... zoo ergens, dan is die reformatie op het tweevoudig levensgebied, dat we hier wenschen te bespreken, wel noodig.

Op dit terrein heerscht verijsterende verwarring.

Het sociale leven vooral verkeert in groote onrust.

Het gist en woelt en kookt overal, en niemand weet zoet blijde zekerheid de wegen aan te wijzen, waarin de vrede kan weerkeren en het geschokte evenwicht zich zal herstellen. En ... ook wij geven geen antwoord. O ja, wij kennen en prediken wel de algemeene beginselen, en belijden nu en steeds, dat alleen in de vrees en den dienst Gods het geheim van allen zegen gelegen is, maar ... bij dat algemeene laten wij het meestal. Het ontbreekt ons, en ik denk met name aan de economische vraagstukken, telkens aan scherpe be-lijning en eenheid van overtuiging. Wij tasten keer op keer naar het juiste pad, dat wij moeten inslaan, en ... daarbij komt, dat menig principe, hetwelk we vroeger als heilig beginsel beleden en gepropageerd hebben, nu zonder traan of zucht om der practijk wille door ons wordt prijsgegeven.

Hoe komt dat?

Laat ik terstond mogen opmerken, dat onzen voorttrekkers geen verwijt treft. Als we denken aan den machtigen arbeid van Dr. Kuypers, die ons in tal van geschriften, en het laatst nog in zijn Antirevolutionaire Staatkunde, duidelijk den weg gewezen heeft, moeten wij ons schamen, dat we zoo vaak verlegen zitten en zwijgen, en hij heeft er waarlijk geen schuld aan, dat we thans elkaar vragen aankijken en zoeken: hoe moet het toch? Op politiek en sociaal terrein geldt in bijzonderen zin wat het aanvangswoord in dit blad schrijft. „Wanneer wij denken aan den arbeid van reformatoren als Dr. Kuypers en denkers als Dr. Bavinck, dan zouden we bijkans geneigd zijn te zeggen: Wij behoeven niet anders te doen, dan nog meer het door hen gedachte te populariseren. Wij beschouwen dit ook werkelijk als een deel van onze taak. Wanneer ons volk de reformatische denkbeelden van Dr. Kuypers dioper vatte, meer algemeen aanvaardde, wat zou ons christelijk leven reeds veelzins anders en verder zijn.“

Laat ik een voorbeeld noemen.

Dr. Kuypers opende in 1891 het eerste Christelijk-Sociaal Congres met zijn aangrijpende, tegen alle sociaal onrecht getuigende rede over „Het sociale vraagstuk en de christelijke religie“, waarin een gansch program opgesloten lag, en ... wat is er sinds '91 gebeurd? Zeker, wij hebben niet stil gezeten. Wij zijn tot een partij van betekenis geworden. Wij tellen in onze publieke wereld mee, maar ... zijn de denkbeelden, toen gepredikt, uitgewerkt en aanvaard? Zijn we thans veel verder? Ach, het heeft acht en twintig jaar geduurd eer een tweede sociaal congres mogelijk was, en als we denken aan onderscheidene vragen van politiek en maatschappelijk aard, dan zwijgen we liever. Over de socialisatie-kwestie b.v. heeft de S.D.A.P. reeds een uitvoerig rapport gegeven, maar waar blijven wij? En dit behoort niet.

Wij zijn rijk genoeg. Rijk aan een schat van beginselen, die op ernstige bestudeering en nadere uitwerking recht hebben. Rijk aan het schoonste idealisme, dat bezielen moet, en tot den reformatischen strijd uitdrijft. Rijk ook aan mannen, die van God de gaven hebben ontvangen om ons voor te lichten in de moeilijkheden van onzen veelzins veranderden tijd.

En ... op die voorlichting wachten wij.

We zijn dankbaar voor hetgeen de Heere ons tot dusverre gaf, doch wij moeten voorl, en de talrijke vragen, waarvoor we geplaagd worden, zullen we eerlijk onder oogen zien. En welk een vragen! Ik denk aan de taak der overheid in het economische leven; aan de positie der vrouw in maatschappij en staat; aan de problemen van kapitalisme en bezit; aan het vraagstuk der socialisatie en zoovele meer. Wat 'n arbeid! Wat een breed veld voor christelijk-politieke en sociale studie. Wij behoeven niet te klagen over gebrek aan werk, en ... God roept ons in deze tijden tot zwaoegen in het zweet des aanschijns.

Niet dat we oplossing van alle vragen verwachten.

Zulke pretenties moeten ons vreemd zijn, maar we zullen in het geloof dat de godzaligheid tot alle dingen nut is en onze christelijke belijdenis een kracht is voor heel het leven, ons op de kwesties werpen, ze bezien in het licht der openbaring Gods, en ze toetsen aan Zijn waarheid.